

Размова па сутнасці

ВЕДЫ, ЗАКОН І ЭКАЛОГІЯ

Мінск стаў пляцоўкай для зацікаўленага абмеркавання прыродаахоўных пытанняў

Сёння большасць экалагічных праблем вырашаецца сумеснымі намаганнямі розных краін, спецыялістамі ў розных сферах. Сусветная супольнасць прыйшла да такой практыкі, паколькі сёння відавочна, што сіламі толькі асобна ўзятай дзяржавы глабальныя пытанні вырашыць немагчыма. Менавіта з мэтай адукацыі, абмену вопытам, стварэння і прасоўвання міжнародных праграм у Мінску адбылася міжнародная навуковая канферэнцыя «Сахараўскія чытанні 2018 года: экалагічныя праблемы XXI стагоддзя», у якой прынялі ўдзел больш за 500 прадстаўнікоў з Арменіі, Беларусі, Германіі, Грузіі, Казахстана, Малдовы, Польшчы, Расіі, Сербіі, Таджыкістана, Турцыі, Узбекістана, Украіны.

Міжнародная канферэнцыя прайшла ў Мінску пры падтрымцы Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, Міністэрства адукацыі, Міністэрства аховы здароўя, Дэпартаменту па ліквідацыі наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, Міністэрства па надзвычайных сітуацыях, Грамадскага савета Базавай арганізацыі па экалагічнай адукацыі краін СНД, Беларускага рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаванняў, Рэспубліканскага інстытута прафесійнай адукацыі.

— Міжнароднае супрацоўніцтва спрыяе ўкараненню прынцыпаў устойлівага развіцця, — заявіў намеснік міністра прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Андрэй ХМЕЛЬ падчас адкрыцця канферэнцыі. — Мы разумеем, што ўкараненне

прынцыпаў устойлівага развіцця, прасоўванне экалагічных інавацый, гарантаванне экалагічнай бяспекі немагчымыя без цеснага міжнароднага супрацоўніцтва, прыцягнення замежных інвестараў. Таму мы актыўна выкарыстоўваем платформу міжнароднага ўзаемадзеяння для вырашэння прыродаахоўных задач, павышэння даступнасці экалагічных тэхналогій.

Ён падкрэсліў, што толькі экалагічна падрыхтаванае грамадства можа забяспечыць устойлівае развіццё дзяржавы, таму фарміра-

ванне сістэмы бесперапынай экалагічнай адукацыі, яе заканадаўчае ўдасканаленне, падрыхтоўка кадраў у галіне экалогіі з'яўляюцца напярэмамі дзейнасці Мінпрыроды ва ўзаемадзеянні з іншымі дзяржаўнымі структурамі і грамадскімі аб'яднаннямі.

— Падзеі, якія адбываюцца ў свеце, сацыяльна-эканамічныя працэсы і звязаныя з імі новыя рызыкі і выклікі, у тым ліку экалагічнага характару, прымушаюць нас шукаць найбольш эфектыўныя шляхі рэалізацыі экалагічнай палітыкі дзяржавы. Наглядным прыкладам такога новага падыходу да ўздзеяння на навакольнае асяроддзе стала ўкараненне прынцыпаў зялёнай эканомікі, якія забяспечваюць устойлівае развіццё, заснаванае на падтрыманні балансу эканамічнага росту, павышэнне якасці жыцця і захаванне прыроднага асяроддзя. У нашай краіне назіраюцца немалыя вопыты ў гэтай сферы. Мы актыўна рэалізуем шэраг дзяржаўных і галіновых праграм экалагічнай накіраванасці, — адзначыў намеснік міністра.

Вадзім БОГУШ, на момант правядзення мерапрыемства першы намеснік міністра адукацыі, адзначыў: «Важнасць праблемы экалагічнай бяспекі

бяспрэчная, сведчаннем чаго з'яўляюцца шматлікія кангрэсы, пратаколы, пагадненні ў галіне аховы навакольнага асяроддзя і рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў. Канферэнцыя ў Мінску дазваляе спецыялістам розных краін абмяняцца вопытам у вырашэнні задач экалагічнай бяспекі, пазначыць актуальныя «болевые» пункты ў галіне аховы навакольнага асяроддзя, вызначыць прыярытэты для канцэнтрацыі намаганняў з мэтай прадукінення негатывнага антрапагеннага ўздзеяння на навакольнае асяроддзе і здароўе чалавека. Канферэнцыя за апошнія гады стала міжнародным форумам з шырокім прадстаўніцтвам, разнапланавай тэматыкай, якая праводзіцца ў галіне экалогіі і геаграфіі краін-удзельніц».

Падчас канферэнцыі былі праведзены пасяджэнні Грамадскага савета База-

вай арганізацыі дзяржаў — удзельніц СНД па экалагічнай адукацыі, а таксама шэрагу секцый і круглых сталаў. У прыватнасці, у Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу прайшоў круглы стол «Экалагічнае заканадаўства і фарміраванне светапогляду чалавека ў інтарэсах устойлівага развіцця».

Таццяна КАНАНЧУК, старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу па пытаннях экалогіі, прыродакарыстання і чарнобыльскай катастрофы, заявіла:

— Сёння любы законапраект (эканамічнай, сацыяльнай, экалагічнай накіраванасці) перш за ўсё арыентаваны на ўстойлівае развіццё. У цяперашні момант у нашай камісіі разглядаецца некалькі законапраектаў: аб асабліваахованых прыродных тэрыторыях, аб унясенні змяненняў у Лясны кодэкс, аб радыяцыйнай бяспекі. У рамках правя-

дзення круглага стала прыярытэт абмеркавання быў аддадзены радыяцыйнай бяспекі, таму што там прысутнічалі эксперты з Аб'яднанага інстытута ядзерных даследаванняў (РФ), з Інстытута радыяцыйнай бяспекі і экалогіі (Казахстан), наш дэпартамент па ядзернай і радыяцыйнай бяспекі, дэпартамент па ліквідацыі наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Важны і міжнародны вопыт, таму што асноўныя палажэнні ў гэтым законапраекце — гэта абнаўленне прынцыпаў, асноў радыяцыйнай бяспекі з улікам міжнародных патрабаванняў, у тым ліку і патрабаванняў МАГАТЭ. Усе абнаўленыя, якія прымаюцца ў новы законапраект, пачынаючы з тэрміналогіі (гэта датычыцца крыніц іанізавальнага выпраменьвання), прынцыпы, падыходы будуць разглядацца з улікам міжнародных патрабаванняў. Пытанні радыяцыйнай бяспекі павінны быць разгледжаны комплексна (экспертыза крыніц іанізавальнага выпраменьвання, якія яшчэ не ўведзены ў эксплуатацыю). Мы плануем поўнае абнаўленне законапраекта. Дакумент рыхтуецца да разгляду ў першым чытанні.

Вольга ПРАЛЮК

Ёсць пытанне

Дзікія жывёлы заходзяць у горад

Што іх цягне да людзей?

Надаўна ў Мінску адбыўся нетрывіяльны выпадак: лось зайшоў на тэрыторыю дзіцячага садка № 79 па вуліцы Галадзеда. Інфармацыя пра здарэнне далі супрацоўнікі Мінскага ГУ МНС, і навіна выклікала неадназначныя меркаванні ў грамадстве. Да месца знаходжання дзікай жывёлы хутка прыбылі супрацоўнікі розных ведамстваў і арганізацый, увялі ёй транквілізатар і аператыўна пагрузілі ў транспарт, але да месца, дзе сахатаму планавалася аказаць дапамогу («Фаўна горада»), лася не давезлі — жывёла загінула.

Дырэктар ГП «Фаўна горада» Тамара Царыкоўская сцвярджае, што смерць лася адбылася ад шматлікіх траўмаў, нанесеных жывёле, як мяркуецца, аўтамабілем. У яго былі траўмаваныя галава, пярэднія капыты, тулава. Паколькі лось ваżyў каля 350 кілаграмаў, можна з упэўненасцю сказаць, што гэта была маладая асобіна. Пасля таго як жывёла трапіла пад машыну, яна ў шокавым стане паспрабавала схвацацца ў зацішным і злёным месцы, такім і аказаўся ўчастак дзіцячага садка. Па словах загадчыцы ясляў-сада № 79 Наталлі Гунько, лось пераскочыў цераз агароджу, забіўся ў самы далёкі кут і ціха там ляжаў: яго нават не адразу заўважылі.

Што ж прымусіла дзікую траваедную жывёлу пакінуць лес і накіравацца проста да небяспекі? Рыгор ЯНУТА, кандыдат біялагічных навук ДНВА «НПЦ НАН Беларусі па біярэсурсах», старшы навуковы супрацоўнік лабараторыі папуляцыйнай экалогіі наземных пазваночных і кіравання біярэсурсамі, кажа, што вясной у маладняку пачынаецца перыяд самастойнага жыцця, яны сыходзяць ад маці і застаюцца зусім адны. Жывёлы дэзарыентаваныя і могуць сысці даволі далёка ад месца свайго пражывання:

— Як правіла, у такія складаныя і небяспечныя сітуацыі трапляюць маладыя жывёлы і жывёлы-падлеткі, якіх адганяюць маці ў вяснова-летні перыяд. Асобіны другога года жыцця адыходзяць ад самкі, калі ёй пара мець новае маладое патомства. Маладыя жывёлы знаходзяцца ў лёгкім здзіўленні, не ведаюць, што рабіць. Інстынкт самазахавання ў іх не моцна развіты, а падтрымка дарослага ўжо адсутнічае, таму яны імкнуцца заняць бяспечныя, на іх думку, тэрыторыі. Варта звярнуць увагу на той факт, што праз Мінск ляжыць даволі вялікая колькасць міграцыйных шляхоў, жывёле нескладана зайсці ў горад. Як правіла, звяры выбіраюць перыферыю населенага пункта ў якасці сваёй новай тэрыторыі, прыходзяць туды ўночы, але з надыходам светлага часу сутак і пачат-

кам інтэнсіўнага руху на дарогах, з'яўленнем людзей на вуліцах яны спрабуюць забіцца ў якое-небудзь зацішнае месца (скверы, лесапаркавыя комплексы ці той жа дзіцячы сад у дварах).

— Як часта адбываюцца падобныя выпадкі?

— Такія здарэнні даволі рэдкія ў сталіцы, не часцей за адзін раз на 2-3 гады. Да гэтага выпадку падобны інцыдэнт быў толькі ў 2015 годзе: лось зайшоў у парк Чалюскінцаў і нейкі час там знаходзіўся, затым яго проста злавалі і адвезлі ў лес.

— Што трэба рабіць пры сустрэчы з дзікай жывёлай у горадзе?

— Трэба памятаць, што любая жывёла (траваедная або драпежная) можа праяўляць прыкметы агрэсіі, але, як правіла, маладыя жывёлы спрабуюць схвацацца, знайсці зацішны куток. Пры сустрэчы з любой жывёлай рэкамендацыя такая: не падыходзіць да яе нават з улікам таго, што яна траваедная. Той жа лось уяўляе вялікую небяспеку для чалавека, паколькі мае значную масу цела (да 400—500, а ў дарослых асобін яна можа дасягаць і да 700 кілаграмаў) і з лёгкасцю можа прычыніць вам шкоду. Лепш за ўсё паведаміць у кампетэнтныя структуры, у арганізацыю «Фаўна горада» альбо ў санэпідстанцыю. Адзначу, што такія нетыповыя

Фота Георгія ГУЛЕУСКАГА.

паводзіны часцей назіраюцца ў драпежнікаў з прыкметамі розных захворванняў, часцей шаленства (лісіца, янотападобны сабака, рысь). Капытныя не хварэюць на падобныя заразныя захворванні, але могуць быць паслабленыя ад іншай хваробы альбо ад паразітаў, таму могуць уяўляць не толькі фізічную пагрозу, але і пагрозу ў якасці пераносчыка небяспечнага захворвання.

Асноўныя рэкамендацыі усяго дзве: трымацца воддаль на адлегласці 200—300 метраў і аператыўна паведаміць у адпаведныя службы. Неабходна як мага хутчэй злавіць жывёлу і выпусціць у лес, каб ёй не стварыць дыскамфорту, таму што ў стане стрэсу жывёла можа нанесці шкоду як сабе, так і людзям.

Застаецца толькі звярнуцца да кіроўцаў розных транспартных сродкаў і папярэдзіць, што ў гэты перыяд трэба быць вельмі ўважлівымі падчас паездак па трасах уздоўж буйных лясных масіваў. Маладыя жывёлы могуць выходзіць на дарогу, і наступствы ад такой сустрэчы прадказаць цяжка.

Вольга ПРАЛЮК

■ Рэпартаж

Птушкі, ровар і прырода...

Як на тры гадзіны стаць велабёрдарам

Зусім нядаўна ў Мінску з'явілася ўнікальнае для Беларусі месца — «Горад птушак». Зараз там праходзіць шмат цікавых экскурсій пад кіраўніцтвам установы «Цэнтр экалагічнага выхавання і развіцця». Разам з імі мы адправіліся слухаць салаўёў, шукаць гнёзды рэмезаў і вучыцца распазнаваць птушак не толькі вонкава, але і па галасах. І ўсё гэта на роварах!

Цяжка ўявіць, што каля Лошыцкага парку — акультуранага месца са скошанымі газонамі і падстрыжанымі дрэвамі — ёсць амаль нескрануты чалавечы куточак дзікай прыроды — Сярэбраны лог. Менавіта тут і быў пабудаваны невялічкі птушыны гарадок (яго працягласць — каля 1,5 км), у якім можна сустрэць сотні розных відаў крылатых.

— Гэта месца ідэальна падыходзіць для экалагічнай адукацыі, бо мы можам назіраць за птушкамі,

не перашкаджаючы ім. Тут з аднаго боку балота, а з другога — альховы гушчар, што не дае чалавеку ўкніцца ў жыццё птушак, як гэта адбылося з тым жа Лошыцкім паркам, — расказвае перад экскурсіяй дырэктар Цэнтра экалагічнага выхавання і развіцця Руслан ШАЙКІН.

Пакуль эксперт уводзіць нас у курс справы, каманда беларускіх велабёрдараў ужо збіраецца ў поўным складзе і з нецярпеннем чакае пачатку вандруўкі. Усяго нас дзесьць — аматараў птушак і ровараў. Аднак пачынаць экскурсію не спяшаюцца, трэба ж перад гэтым навушніца карыстацца біноклімі, што, скажу я вам, не самая простая задача.

Пасля пяціхвіліннай трэніроўкі пад'язджаем да стартавага пункта нашай вандруўкі, дзе перад намі адчыняюцца дзверы ў сапраўдны птушыны горад. Каб не дахі шматпавярховак, якія віднеюцца з-пад дрэваў, цяжка было б паверыць, што гэта ўсё яшчэ Мінск. Тут няма асфальтаваных дарожак, прыгожых газонаў, лавак і іншых даброт цывілізацыі.

Руслан ШАЙКІН праводзіць інструктаж і расказвае, чым унікальны «Горад птушак».

«Быццам у вёсцы», — выказвае агульнае ўражанне адзін з велабёрдараў.

Пра тое, што жыццё тут кіпіць, нам спывае салавей і крычаць вароны і гракі.

— Птушкі проста так не крычаць, значыць, дзесьці ястраб паблізу, — заўважае Руслан Шайкін, а мы ўсе прыслухоўваемся. — Вось чуеце: «фік-фік» — гэта салавей хвалюецца. І вароны самцы кружаць нездарма, яны падаюць сігнал сваім самкам — сядзець і не высоўваюцца.

Праз некалькі хвілін мы знаёмімся яшчэ з адным жываром гарадка, а дакладней з яго гняздом. Аказваецца, гэта хатка рэмеза — птушкі, якая раней была занесена ў Чырвоную кнігу, а цяпер знаходзіцца ў прафілактычным спісе.

— Рэмезаў называюць ткачамі, бо яны будуць вельмі мяккія і трывалыя гнёзды з рагозу. Не пужайцеся, што яны так хістаюцца, гэта мае практычную мэту — ніякі драпежнік туды не трапіць, — расказвае Наталля АЗОЎСКАЯ, каардынатар Клуба беларускіх велабёр-

дараў, пакуль мы спрабуем разгледзець у бінокль гняздо. — Адна птушка робіць некалькі такіх гнёздаў за год, мабыць на выбар, але выкарыстоўвае толькі адно і толькі адзін раз. Таму, магчыма, гэта хатка ўжо і нежылая.

Рухаемся далей. Менш чым за хвіліну пад'язджаем да другога інфармацыйнага стэнда. Дарэчы, такіх стэндаў у гарадку сем. На кожным з іх — цікавыя звесткі пра птушак, якія жывуць менавіта ў гэтых мясцінах.

— Тут вы можаце ўбачыць бакаса. Хто з вас ведае англійскую мову? — нечакана пытаецца Руслан Шайкін. — Па-англійску назва гэтай птушкі гучыць як «снайп», гэта значыць «выстрал». Пры ўзлёце яна вельмі хутка разганяецца, так што трапіць у яе амаль немагчыма, адсюль і чалавека, які метка страляе, называюць снайперам.

Амаль за тры гадзіны экскурсіі мы пачулі, убачылі альбо і пачулі, і ўбачылі каля 20 розных птушак. Сярод іх былі берасцянка, пячураўка-будайнічок, пячураўка-трашчотка, валасянка чорнагаловая, белая сітаўка і іншыя.

— Я ніколі раней не займалася бёрдвотчынгам, а велабёрдвотчынгам для мяне зусім новая з'ява, — падзялілася ўражаннямі адна з велабёрдараў-пачаткоўцаў Ганна. — Я заўсёды любіла птушак, аднак мне вельмі цяжка запомніць іх назвы. Пасля экскурсіі стала значна прасцей. Вельмі прыемна, што ў Мінску яшчэ засталіся такія прыгожыя і нескранутыя мясціны.

Далучайцеся да беларускіх велабёрдараў!

Кацярына ЦІТОВА

■ Цікавы досвед

«У НАС УВОГУЛЕ НЯМА СМЕТНІЦЫ»

Як амерыканская сям'я з чатырох чалавек жыве без адходаў

Беа Джонсан — знакамітая актывістка-zero waste з Каліфорніі. За год яе сям'я з чатырох чалавек і сабакі ўтварае ўсяго адзін маленькі слоік адходаў. Яна прыехала ў Мінск па запрашэнні Цэнтра экалагічных расшэнняў, каб расказаць ахвотным, як у яе атрымліваецца жыць без смецця і эканоміць на гэтым не толькі грошы, але і час.

Кажам «не» непатрэбнаму

Безадходны шлях Беа Джонсан пачаўся з пераезду ў 2006 годзе. Тады яна заўважыла, што 80 % рэчаў доўгі час стаялі ў кладуцы і так ні разу і не спатрэбіліся! Гэта навяло на думку пазбавіць сваё жыццё ад лішняга і пачаць займацца сапраўды важным — удзяляць больш увагі сям'і і сябрам, вандраваць і развівацца.

Метадам спроб і памылак Беа Джонсан выпрацавала пяць правілаў, якія дапамагаюць ёй камфортна жыць і не ўтвараць смецця. І першае з іх — гаварыць «не» непатрэбнаму.

— Скажыце «не» прадуктам у пластыкавай упакоўцы, адна-

разовым рэчам, напрыклад трубочкам для напоў, пакетам, бясплатным рэчам, промаатэрыялам, папяроваму спаму (паштоўкам, флаерам і інш.). Як толькі вы нешта з гэтага бераце, адразу ж падтрымліваеце вытворчасць новага смецця. Узятая на канферэнцыі бясплатная ручка — наш спосаб сказаць «Бурыце новыя свідравіны, качайце нафту, вырабляйце новы пластык», — падкрэсліла Беа Джонсан. — Спатрэбіўся час, але мы ўсё ж дабіліся, каб нам у паштовую скрынку не кідалі ніякіх лістовак.

Скарочаем спажыванне

Аднак не ўсё адразу складвалася гладка. Па словах актывісткі, яна некалькі разоў «перагібала палку». Так, напрыклад, вырашыўшы не купляць шампунь, Беа Джонсан шэсць месяцаў выкарыстоўвала соду і воцат.

— Скажам шчыра, я не стала прывабнай прыгажуняй. А мой муж аднойчы сказаў мне: «Беа, чаму ад цябе заўсёды пахне вьнегрэтам? Я так адміраюся». Тады эксперымент праваліўся, бо для мяне важна, каб прынцыпы zero waste не перашкаджалі асабістаму жыццю, — падзялілася актывістка.

Яшчэ адзін прыклад, які не закончыўся поспехам, — гэта спроба замяніць туалетную паперу на... мох!

— Я прынесла з лесу цэлы кошык імху — на наступны дзень ён ператварыўся ў грубую шчотку, якой карыстацца мы, вядома, не сталі. Таму ад туалетнай паперы мы не адмовіліся, але купляем яе, як і ўсё астатняе, без упакоўкі, — падкрэсліла Беа Джонсан. — Я гэта расказваю для таго, каб вы зразумелі, што некаторыя парады не працуюць, трэба не ўпадаць у крайнасці, а шукаць залатую сярэдзіну.

І сям'я актывісткі яе знайшла. Так, усе яны адмовіліся ад непатрэбнага адзення і пакінулі самае неабходнае. У Беа Джонсан, напрыклад, толькі дзве сукенкі, дзве спадніцы, дзве пары штаноў, адны штаны для ёгі і восем топаў. Аднак, па яе словах, гэтыя рэчы — шматфункцыянальныя і з іх жанчына можа скласці ажно 50 розных камплектаў. Касметыку яна робіць сама з

прыродных матэрыялаў, купляе толькі танальны крэм.

— Калі ў мяне менш вопраткі, чым у вас, гэта не значыць, што ў мяне стала менш шанцаў выглядаць стыльна. Аднак усё мае адзенне ўмесціцца ў невялікі чамадан. Гэта вельмі зручна, бо не трэба губляць час на зборы, — падкрэсліла Беа.

Прынцыпамі мінімалізму жанчына прытрымліваецца і на кухні. З першага погляду падаецца, што дом Беа нібыта пусты, але на самай справе там проста няма нічога лішняга.

— Рэклама з усіх бакоў кажа, што для ракавіны нам неабходны адны мыйныя сродкі, для пліты — другія, а для вокнаў — трэція. Паверце, воцату з вадой дастаткова. Дадаткова мы купляем толькі мыла без упакоўкі. Ім мыем і рукі, і падлогу, і нашага сабаку Зізу, — расказала актывістка. — Таксама зразумела, што нам не трэба шмат посуду. З вялікай колькасці кухонных аксесуараў я пакінула толькі пяць. Навошта мне 10 аднолькавых лыжак, калі ў мяне і рук столькі няма?

Выкарыстоўваем паўторна

Усе аднаразовыя рэчы сям'я Беа Джонсан замяніла на шматразовыя. У іх няма нічога з пластыку. Па закупкі яны ходзяць толькі са сваёй тарай у спецыяльныя аптывыя крамы. І менавіта ланч-боксы носяць у тканіне. Па словах жанчыны, ніхто з іх не смяецца. Яны жартуюць, што дыета ў іх такая — zero waste.

Новае адзенне сям'я Беа купляе вельмі рэдка, а калі нешта патрэбна, то ідуць у сэканд-хэнд. Туды ж аддаюць і свае старыя рэчы.

Перапрацоўваем і кампастуем

Цікава, але Беа Джонсан заклікае перапрацоўваць не больш, а менш. Бо ў ідэале адходаў не павінна ўтварацца ўвогуле. Канцэпцыя zero waste якраз пра гэта.

— У нас няма сметніцы, а кантэйнер для перапрацоўкі меншы за чыхуахуа. Нам проста амаль няма чаго выкідаць. Тая ж сітуацыя і з кампостам. Улады нам дапамагаюць з гэтым, але мы ўсё роўна імкнемся і арганікі ўтвараць па мінімуме. Напрыклад, не чысцім агародніну і садавіну. Вітамінаў у скурцы шмат, а смецця ўтвараецца менш, — падкрэсліла Беа Джонсан.

Кацярына ЦІТОВА.

Фота з асабістага архіва Беа Джонсан

Другі пункт нашага маршруту — птушкі, якія жывуць на балоце.